

Спеціалізованій вченій раді Д 035.051.01
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук

Добоша Назара Миколайовича

на дисертаційну роботу

Гавриляк Тетяни Степанівни

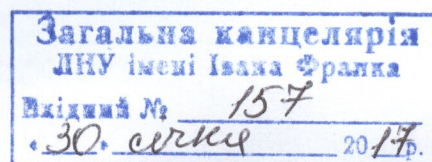
«Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страховиків
в економіці України»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

На підставі вивчення кандидатської дисертації та наукових праць здобувача, опублікованих за темою, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження результатів наукового дослідження, виконаного Гавриляк Тетяною Степанівною, можна стверджувати наступне про актуальність, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновки і рекомендації, достовірність та наукову новизну отриманих результатів, повноту їх викладу в опублікованих працях та визначити загальну оцінку проведеного дисертаційного дослідження.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Прагнення України подолати економічне відставання та досягти сталого зростання національної економіки із подальшою інтеграцією у світове співтовариство зумовлює необхідність формування інноваційної моделі розвитку, становлення якої є неможливим без залучення і ефективного

вкладення інвестицій в бізнес діючих суб'єктів господарювання, яке надають страхові компанії як одні з потужних інституційних інвесторів.

Наявність досконалого страхового ринку сприяє підвищенню стійкості фінансової і економічної систем та забезпечує сталий розвиток людства. Але слід констатувати, що вітчизняний страховий ринок ще тільки формується, що поки не дозволяє застосовувати його як дієвий інструмент реалізації власного інвестиційного потенціалу його учасників у концепції сталого розвитку.

Враховуючи, що страхові організації – як одні з ключових суб'єктів інвестування національної економічної системи – акумулюють великий обсяг фінансових ресурсів, відсутність теоретико-методологічного обґрунтування стратегії їх подальшого вкладення негативно впливає на цілісність, логічність та послідовність сталого розвитку економіки України. Саме це вказує на високу актуальність теми дослідження.

Тому проблематика фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків в Україні, якій присвячене дисертаційне дослідження Гавриляк Тетяни Степанівни, є достатньо обґрунтованою і актуальною.

У роботі вирішено коло взаємопов'язаних завдань, з огляду на які можна стверджувати про досягнення поставленої мети дослідження. Узгодження об'єкту з предметом дослідження, коректне використання автором методів пізнання стало підґрунтям отримання результатів, які містять наукову новизну та мають практичну цінність для подальшого застосування.

СТУПІНЬ ОБґРУНТОВАНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У ДИСЕРТАЦІЇ, ЇХ ДОСТОВІРНІСТЬ ТА НОВИЗНА

У дисертаційній роботі узагальнено теоретичні основи та запропоновано практичні рекомендації, спрямовані на формування страховиками фінансових ресурсів в умовах нестабільного економічного середовища та їх

подальшого інвестування з максимальною ефективністю в економіку України. Коло розглянутих питань містить: з'ясування суті, завдання та значення інвестиційної діяльності страхових організацій (С.12-33); визначення фінансового потенціалу страховика з точки зору сутності, структури та методів його оцінки (С.33-55); аналіз інституційно-правового середовища інвестиційної діяльності страхових компаній (С.55-72); особливості формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків (С.74-91); оцінку фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових організацій в Україні (С.91-108); формування та динаміка інвестиційної політики страхових компаній (С.108-122); напрями модернізації процесу прийняття інвестиційних рішень у страхових організаціях (С.126-138); шляхи оптимізації джерел формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків (С.138-155); адаптацію іноземного досвіду використання фінансових ресурсів інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні (С.155-173).

Глибину дослідження, обґрунтованість положень і висновків роботи вдалося досягти завдяки тому, що її теоретичною і методологічною основою стали наукові праці відомих вітчизняних і зарубіжних авторів, фундаментальні положення економічної і фінансової теорії, нормативно-правові акти з питань страхування, матеріали Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (НКДРРФП), Державної служби статистики України (ДССУ), публікації в періодичних виданнях, інтернет-джерелах тощо.

Використання значної кількості першоджерел (292 найменування), у тому числі іноземних, нормативно-правових документів, сучасних методів дослідження дало можливість дисертанту системно підійти до вирішення поставленої мети, розглянути різноманітні аспекти обраної тематики та обґрунтувати власне бачення вирішення питання розробки теоретичних

засад, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків в економіці України.

Аналітична частина роботи виконана з використанням значного масиву статистичних даних, що всебічно характеризують предметну область дослідження. Тому можна стверджувати про високий рівень достовірності отриманих результатів та зроблених у роботі висновків.

Під час проведення дослідження автор використовував загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання, а саме: дедукції, індукції, аналізу та синтезу, наукового абстрагування та узагальнення, у тому числі групування, кореляційно-регресійного аналізу, економетричного моделювання, порівняння, прогнозування, системного й синергетичного підходів.

Наукова обґрунтованість та достовірність результатів дисертаційного дослідження також підтверджується використанням ряду розробок автора в діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Раритет» (довідка про впровадження від 22.12.2015 р.); СК «Українська страхова група» (довідка про впровадження від 25.12.2015 р.). Також Теоретико-методологічні та практичні наукові результати враховували під час розроблення окремих заходів щодо реалізації Програми економічного та соціального розвитку м. Стрий (довідка № 3.20/148 від 29.12.2015 р.).

Крім того, наукові результати дослідження, а також запропоновані у дисертації нові методологічні підходи використовуються у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка у викладанні навчальних дисциплін «Страхування», «Страховий менеджмент», «Інвестування», «Фінанси» (довідка № 5999-Н від 25.12.2015 р.), Інституту післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки Львівського національного університету імені Івана Франка для викладання навчальних дисциплін «Страхування», «Інвестування», «Фінанси» (довідка № 328 від 24.12.2015 р.), Стрийського коледжу Львівського національного аграрного

університету для викладання навчальних дисциплін «Страхування в туризмі», «Інфраструктура фінансового ринку», «Інвестиційна діяльність», «Фінанси підприємств» (довідка № 663 від 18.12.2015 р.).

У цілому одержані результати дослідження, що стосуються авторських концептуальних підходів, теоретичних узагальнень, висновків і пропозицій, мають відповідні обґрунтування, наукову новизну та практичне значення.

ЗВ'ЯЗОК ТЕМИ З ДЕРЖАВНИМИ ТА ГАЛУЗЕВИМИ НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПРІОРИТЕТНИМИ НАПРЯМАМИ РОЗВИТКУ НАУКИ

Дисертаційна робота Гавриляк Тетяни Степанівни є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка: «Формування фінансового потенціалу розвитку економіки» (номер державної реєстрації 0116U001677).

У межах зазначеної науково-дослідної теми дисертантом було вивчено проблему підвищення рівня фінансового потенціалу та ефективності управління інвестиційно-інноваційною діяльністю страхових компаній, визначено основні принципи прийняття інвестиційних рішень відповідальними менеджерами, запропоновано науковий підхід до формування оптимальної структури джерел фінансових ресурсів, що дало змогу проаналізувати інвестиційний портфель вітчизняних страховиків, визначити тенденції розвитку фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній та перспективні напрями їх вкладень, виявлено взаємозв'язок між показниками капіталізації страхового ринку та досліджено їх вплив на обсяг страхових резервів.

ПОВНОТА ВИКЛАДУ ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ, ВИСНОВКІВ І ПРОПОЗИЦІЙ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ ЗДОБУВАЧА

Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Гавриляк Тетяни Степанівни, відображені у наукових працях здобувача, матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

За результатами дослідження опубліковано 26 одноосібних наукових праць загальним обсягом 8,74 д.а. Автор опублікував 9 статей у наукових фахових виданнях, у т.ч. 6 статей у виданнях України, які внесено до міжнародних наукометричних баз даних, 2 статті в інших періодичних виданнях України, 1 стаття в іноземному виданні, 14 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Враховуючи те, що результати дослідження отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях, їх апробацію варто вважати достатньою. Кількість наукових статей та їх обсяг відповідають чинним вимогам до основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Опубліковані наукові праці й автореферат дисертаційної роботи об'єктивно та повною мірою відображають її основний зміст.

Автореферат у повній мірі розкриває основні наукові результати, отримані дисертантом у процесі дослідження, а також ступінь новизни розробок і рекомендацій щодо можливостей практичного застосування одержаних результатів наукового дослідження.

НОВИЗНА ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ

Зміст дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що в ній сформовано сукупність теоретико-методологічних положень, висновків і

рекомендацій, які характеризуються науковою новизною та свідчать про конкретний особистий внесок автора дисертації у розвиток теорії та практики щодо фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових організацій в економіці України. До таких положень з впевненістю можна віднести такі.

По-перше, дисертантом вдосконалено науковий підхід до формування інституційно-правового середовища інвестиційної діяльності страховика (С. 56-57), що дозволить визначити й охарактеризувати його елементи, обґрунтувати їхню роль у розвитку страхового ринку.

По-друге, обґрунтовано методику оцінки фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній (С. 79-83), яка на основі коефіцієнтів, що відображають ресурсне забезпечення, дає змогу провести рейтингування страховиків України та надати потенційну характеристику їхньої інвестиційної активності.

По-третє, сформульовано поняття «інвестиційна інфраструктура страхового ринку» (С. 63-64), як сукупність установ та організацій, які обслуговують і забезпечують реалізацію інвестиційних операцій страховими компаніями та впливають на їхні інвестиційні можливості, що, на відміну від існуючих підходів, дало змогу виділити безпосередніх й опосередкованих учасників.

По-четверте, дисертантом розроблено методику для виявлення взаємозв'язку між показниками капіталізації страхового ринку (С. 97-100), яка передбачає на підставі використання кореляційно-регресійного аналізу та побудови адекватної логарифмічно-лінійної економетричної моделі дослідити їх вплив на обсяг страхових резервів.

По-п'яте, доповнено та розширено наукове тлумачення дефініції «фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страхової компанії» (С. 47-48), як усі фінансові можливості страховика, що визначаються достатнім обсягом фінансових ресурсів, характеризуються здатністю ефективного використання в інвестиційній діяльності та забезпечують його стійкий

розвиток.

По-шосте, запропоновано алгоритм прийняття інвестиційних рішень менеджерами страховика (С. 134-136), який базується на принципах об'єктивності, передбачення, раціональності та результативності.

По-сьоме, дисертантом детерміновано оптимальної структури джерел фінансових ресурсів (С. 140, 142, 148), що дало змогу проаналізувати інвестиційний портфель вітчизняних страховиків, визначити тенденції розвитку фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній та перспективні напрями вкладень.

Вцілому, дисертаційна робота відзначається високим науковим рівнем, оригінальністю підходів, критичним аналізом матеріалу, що зумовило можливість одержання відповідних наукових висновків та рекомендацій.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА НЕДОЛІКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Визнаючи важливість і цінність проведеного дослідження, на наш погляд, потрібно висловити певні зауваження та зупинитися на дискусійних моментах:

1. аналізуючи підходи представників провідних наукових шкіл до понятійного тлумачення сутності основних понять і термінів в дисертації не завжди прослідковується відношення дисертанта до них і авторське тлумачення розглянутих понять;

2. здійснюючи семантичний аналіз категорії «фінансовий потенціал страхової компанії», автором було побудовано мережу взаємозв'язків зазначеної категорії з іншими економічними категоріями (С. 36), при цьому необхідно відмітити, що запропонована мережа не дає наочного розуміння описаних взаємозв'язків. Доцільно було б перегрупувати її та схематично зобразити основні та додаткові взаємозв'язки економічних категорій;

3. факторні показники для розрахунку інтегрального показника

фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових організацій (С. 84, табл. 2.1) відрізняються від загальноприйнятих, зокрема показник якості капіталу страховика та показник якісного забезпечення. Також варто було б навести нормативні обмеження (критичні значення) цих аналітичних індикаторів стосовно страховиків України в умовах фінансової нестабільності;

4. у роботі недостатньо обґрунтовані причинно-наслідкові взаємозв'язки між основними показниками страхового ринку та страхової організації (С. 108). Зокрема, описаний автором вплив зростання активів на страхові резерви не в повній мірі аргументований. На нашу думку, зміна обсягу резервів страхової компанії безпосередньо пов'язана з динамікою страхових премій, що через механізм капіталізації прибутку може впливати на валюту балансу з певним часовим лагом;

5. аналізуючи основні складові активів страхових організацій, дозволених для представлення у страхових резервах (С. 111, табл. 2.12) дисертант розглядає показники за період 2010-2015 років. Проте в економетричних моделях (С. 118, рис. 2.12, рис. 2.13) використовує загальні показники страхового ринку України за 2007-2015 рр. (Додаток Л, Додаток Н). Таке звуження часового діапазону одних показників та одночасне розширення інших зумовлює, на нашу думку, неточності окремих аналітичних висновків.

6. автор концентрує увагу на внутрішніх методах управління інвестиційною політикою та прийняття інвестиційних рішень відповідальними менеджерами страховика – з'ясовує їх переваги та недоліки (С. 134-136). У той же час в умовах фінансової кризи вітчизняні страхові організації у своїй більшості виявилися неспроможними самостійно боротись з викликами зовнішнього економічного середовища та звертаються за допомогою до держави. З огляду на це, для більш системного розв'язання порушеної у дисертації проблеми, варто було б більше уваги присвятити

управлінню інвестиційною діяльністю страхових організацій зі сторони держави. Дисертація значно виграла б, якщо автор проаналізував досвід управління інвестиційною діяльністю страховиків в нестабільних умовах ведення бізнесу у країнах з розвинутою ринковою економікою.

У дисертаційній роботі зустрічаються недоліки технічного (зазначення авторства рисунків чи таблиць) та стилістичного характеру.

Однак вищевикладені зауваження й побажання не применшують теоретичного та практичного значення і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Результати проведеного наукового дослідження дають змогу зробити висновок, що дисертаційна робота, виконана Гавриляк Тетяною Степанівною на тему «Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страховиків в економіці України», є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукове й практичне значення, виконаним на високому теоретико-методологічному рівні та відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит.

Завдяки проведеному дослідженню здобувачем отримані нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страховиків в економіці України. Мета та завдання, поставлені у дисертаційній роботі, досягнуті і успішно вирішені, що підтверджується відповідними висновками. Дисертація добре структурована, витримано логічну послідовність викладу теоретичних положень, що свідчить про значний обсяг виконаної роботи як у теоретичному, так і прикладному аспектах.

Вважаю, що за своїм змістом, відповідності спеціальності, оформленням, актуальністю, ґрунтовністю вирішення наукових проблем, рівнем та кількістю публікацій, теоретичним та практичним значенням одержаних результатів представлена дисертаційна робота на тему «Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страховиків в економіці України» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 і 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Гавриляк Тетяна Степанівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку і аналізу
Інституту підприємництва
та перспективних технологій
Національного університету
«Львівська політехніка»

Н. М. Добош

Підпис к.е.н., доцента кафедри фінансів, обліку і аналізу Національного університету «Львівська політехніка» Добоша Н.М. засвідчую

Вчений секретар

Р.Б. Брилинський